

Openbaar Ministerie

College van procureurs-generaal

Voorzitter

MvJ 106WAV

Wz/7

227

Postadres: Postbus 20305, 2500 EH Den Haag ,

Aan de Minister van Justitie
Dr. E.M.H. Hirsch Ballin
Postbus 20310
2500 EH Den Haag

Bezoekadres:
Prins Clauslaan 16
2595 AJ Den Haag
Telefoon +31 70 33 99
600
Telefax +31 70 33 99 854

Onderdeel
Contactpersoon
Doorkiesnummer(s)
E-mail
Datum
Ons kenmerk
Uw kenmerk
Bijlage(n)
Onderwerp

Handhavingsbeleid
mr. C.J. Glorie
070-3399804
c.j.glorie@om.nl
16 juli 2009
PaG/HB/13932
5604037/09/6
1

Ministerie van Justitie
DBOB/DIV/OAB/AL-OD
Dossier W1609/1055259
Datum 21 JULI 2009
Nummer 04/561 2206
Ambt

Door Reg. DSC kopie gezonden:
aan DWIAU

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen.

DW

Advies conceptwetsvoorstel tot uitvoering van van het Internationaal Verdrag inzake de bescherming van alle personen tegen gedwongen verdwijning (Trb. 2008, 173)

Geachte heer Hirsch Ballin,

Bij brief van 29 mei jl. heeft u het College van procureurs-generaal gevraagd te adviseren over een conceptwetsvoorstel, strekkende tot uitvoering van het Internationaal Verdrag inzake de bescherming van alle personen tegen gedwongen verdwijning (Trb. 2008, 173). De kern van het wetsvoorstel is de opname van het misdrijf gedwongen verdwijning als zelfstandig strafbaar feit in de Wet internationale misdrijven (Wim).

Het College heeft met belangstelling kennis genomen van het wetsvoorstel. De zelfstandige strafbaarstelling van gedwongen verdwijningen in de Wim kan bijdragen aan een verbetering van de opsporing en vervolging van bepaalde internationale misdrijven.

Een enkele opmerking vooraf. In de memorie van toelichting betrekking hebbend op de goedkeuring van het Verdrag wordt opgemerkt dat: "Het verschijnsel gedwongen verdwijning is onbekend in Nederland." Terecht wordt opgemerkt dat in Nederland vrijheidsbeneming vanwege de staat is gegrond op onze strafwetgeving en penitentiaire wetgeving en is omgeven met de nodige procedurele waarborgen. De rechtmatigheid van vrijheidsbeneming staat ter beoordeling van de onafhankelijke rechter.

Dat is waar, maar het College meent er goed aan te doen op de notie te wijzen dat ook in Nederland personen verblijven die zich mogelijk schuldig hebben gemaakt aan het delict gedwongen verdwijning. En dat deze personen in Nederland zullen moeten worden opgespoord en vervolgd. Het College verwacht van de voorgenomen

aanpassingen van de Wim dat zij in de praktijk een verbetering zullen betekenen. Het College wenst bij dit wetsvoorstel een aantal kanttekeningen te plaatsen, die met name zien op het expliciet maken van de gevolgen van de wetswijziging.

Voor de opsporing-, vervolging- uitlevering- en rechtshulppraktijk is het van belang dat deze noties in de voorgestelde wettekst en toelichting daarop duidelijker worden uitgelegd dan nu het geval is.

Ten slotte, voor wat betreft de inleidende opmerkingen, nog het volgende. De huidige definitie van de gedwongen verdwijning, opgenomen in artikel 4 van de Wim, is gebaseerd op het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof. In artikel 7, lid 2 sub i van het Statuut wordt de gedwongen verdwijning als misdrijf tegen de menselijkheid gekwalificeerd. Voor de interpretatie van gedwongen verdwijningen zijn daarom de zogenaamde Elementen van Misdrijven van het Internationaal Strafhof van belang.¹ Immers, zoals in de memorie van toelichting bij de Wim wordt opgemerkt, dient de Nederlandse rechter zich voor de interpretatie van de delictbestanddelen te oriënteren op het internationale recht dienaangaande.² Het College zal in het hiernavolgende dan ook veelvuldig naar deze Elementen verwijzen. Om die reden worden de Elementen die zien op de uitleg van het misdrijf gedwongen verdwijningen als bijlage bij dit advies gevoegd.

Het misdrijf “gedwongen verdwijningen” is een voortdurend delict

Het misdrijf “gedwongen verdwijningen” is een voortdurend delict. Dat wil zeggen dat de dader zich aan het delict schuldig blijft maken, zolang hij weigert informatie te verstrekken over het lot of de verblijfplaats van het slachtoffer. In de wettekst en in de memorie van toelichting komt dit onvoldoende tot uitdrukking. Voor de rechtspraak kan onduidelijkheid op dit punt leiden tot discussies over de vraag of een vervolging al dan niet mogelijk is.

De notie dat het misdrijf “gedwongen verdwijningen” als een voortdurend delict moet worden beschouwd is van belang in relatie tot het in artikel 1 Sr neergelegde legaliteitsbeginsel. De bepalingen in het wetsvoorstel kunnen slechts van toepassing zijn op gedwongen verdwijningen, gepleegd op of na de inwerkingtreding van het wetsvoorstel.

Daarmee is echter niet gezegd dat deze bepalingen niet van toepassing kunnen zijn op een gedwongen verdwijning, waarbij het slachtoffer al van zijn vrijheid is beroofd vóórdat deze wet in werking is getreden. In het geval de dader weigert informatie te

¹ International Criminal Court, Elements of Crimes, U.N. Doc. PCNICC/2000/1/Add.2 (2000)

² Tweede Kamer 2001-2002, 28 337, nr. 3, pagina 5

verstrekken over de gedwongen verdwijning, en er dus geen duidelijkheid wordt gegeven over het lot of de verblijfplaats van het slachtoffer, is er nog steeds sprake van het plegen van het delict gedwongen verdwijning en kan de dader worden vervolgd.

Het College wijst in dit verband allereerst op het Verdrag. Het voortduren van het misdrijf "gedwongen verdwijningen" zolang door één of meer daders informatie wordt achtergehouden over het lot of de verblijfplaats van het slachtoffer wordt expliciet gemaakt in artikel 2 en artikel 8 van het Verdrag.

In artikel 2 wordt voor de toepassing van het Verdrag als "gedwongen verdwijning" aangemerkt de arrestatie, gevangenhouding, ontvoering of elke andere vorm van vrijheidsbeneming ... gevolgd door een weigering een dergelijke vrijheidsontneming te erkennen of door verhulling van het feit zelf of van de verblijfplaats van de verdwenen persoon.

In artikel 8, lid 1 sub b wordt uitdrukkelijk aangegeven dat verjaringstermijnen ingaan op het tijdstip waarop het misdrijf van gedwongen verdwijning beëindigd wordt, waarbij rekening wordt gehouden met het ononderbroken karakter ervan.

Eenzelfde nadruk op het voortdurende karakter van het misdrijf gedwongen verdwijningen wordt gelegd in de Declaration on the Protection of All Persons from Enforced Disappearance adopted by the General Assembly of the United Nations in its resolution 47/133 of 18 December 1992:

Article 17

1. Acts constituting enforced disappearance shall be considered a continuing offence as long as the perpetrators continue to conceal the fate and the whereabouts of persons who have disappeared and these facts remain unclarified.

Opgemerkt dient te worden dat het Verdrag in de preambule verwijst naar deze verklaring van 1992. De vaststelling in het Verdrag dat het misdrijf gedwongen verdwijning een voortdurend delict is dient dan ook te worden begrepen in het licht van artikel 17 van de verklaring.

Dat het misdrijf gedwongen verdwijningen voortduurt zolang de dader informatie heeft over een gedwongen verdwijning en deze niet verstrekt, kan ten slotte ook uit de Elementen bij het Statuut worden afgeleid. In artikel 7 (1) (i) wordt in de onderdelen 1b, 2 en 3 het achterhouden van de informatie als zelfstandig strafbaar feit omschreven.

Het voortdurende karakter van het misdrijf gedwongen verdwijningen wordt onderstreept door het feit dat de partijen bij het Statuut het nodig hebben gevonden om de jurisdictie van het Internationaal Strafhof te beperken tot die misdrijven waarbij de aanval is gepleegd na de inwerkingtreding van het Statuut.³ Deze beperking zou

³ Zie voetnoot 24 bij article 7 (1) (i): This crime falls under the jurisdiction of the Court

onnodig zijn geweest in het geval “gedwongen verdwijningen” niet als een voortdurend delict kan worden beschouwd.

De conclusie moet luiden dat het misdrijf gedwongen verdwijningen als een voortdurend delict moet worden beschouwd. Met als gevolg dat ook zaken die betrekking hebben op de gedwongen verdwijning van een persoon, waarbij deze persoon vóór het inwerkingtreden van het onderhavige wetsvoorstel van zijn vrijheid is beroofd, maar waarbij die verdwijning nooit is opgelost omdat de informatie over het lot van het slachtoffer niet is verstrekt, kunnen worden opgespoord en vervolgd. Het College adviseert om dit ook als zodanig in de memorie van toelichting tot uitdrukking te brengen.

Overigens, met betrekking tot de verjaring voorziet het College geen probleem. Uitgezonderd enkele met name genoemde lichtere delicten, verjaren misdrijven die in de Wim zijn opgenomen ingevolge artikel 13 Wim niet. Dit geldt dus ook voor de in de Wim opgenomen gedwongen verdwijningen. Dus de vraag naar het voltooiën van het delict in verband met een verjaring doet zich niet voor. Het zou echter goed zijn als in de memorie van toelichting hier nog eens nadrukkelijk op wordt gewezen.

Het achterhouden van informatie in verband met een gedwongen verdwijning is een zelfstandig delict.

In verband met de discussie over het voortduren van het delict vraagt het College aandacht voor het volgende. Wanneer uitsluitend wordt afgegaan op de delictomschrijving zou discussie kunnen ontstaan over de vraag of het achterhouden van informatie over een gedwongen verdwijning al dan niet als een zelfstandig delict moet worden beschouwd.

Artikel 4, lid 2, sub d Wim (als voorgesteld) definieert wat onder de gedwongen verdwijning van personen wordt verstaan:

- het arresteren, gevangen houden of afvoeren van personen of elke andere vorm van vrijheidsontneming van personen door of met de machtiging, ondersteuning of bewilliging van een staat of politieke organisatie, gevolgd door een weigering een dergelijke vrijheidsontneming te erkennen of informatie te verstrekken over het lot of de verblijfplaats van die personen, met de opzet hen buiten de bescherming van de wet te plaatsen.

Strikt genomen zou deze formulering kunnen leiden tot het standpunt dat in geval iemand weigert om informatie te verstrekken over een gedwongen verdwijning, zonder

only if the attack referred to in the elements 7 and 8 occurs after the entry into force of the Statute.

te hebben bijgedragen aan de fysieke vrijheidsberoving, hij niet als verdachte van het plegen van het misdrijf gedwongen verdwijningen kan worden aangemerkt. Uit de Elementen blijkt (duidelijker dan uit de definitie in de Wim en het Statuut) dat ook een persoon die feitelijk niet bij de vrijheidsberoving betrokken is geweest en wiens rol beperkt is gebleven tot de weigering achteraf om informatie te verstrekken, in beginsel kan worden veroordeeld voor het gehele delict, indien althans zijn opzet ook op het voltooiën van het gehele delict gericht was.⁴

In de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel Wim is helaas geen nadere uitleg gegeven over de precieze inhoud van de definitie van een gedwongen verdwijning. Nu in de praktijk blijkt dat dit als een discussiepunt wordt gezien, adviseert het College daarom dit alsnog te doen door in de voorliggende memorie van toelichting nadrukkelijk op te nemen dat ook de persoon, wiens rol bij de verdwijning beperkt is gebleven tot het weigeren van het verstrekken van informatie over het lot of de verblijfplaats van de slachtoffers, voor het gehele misdrijf gedwongen verdwijning kan worden vervolgd.

Geen beperking jurisdictie Nederlandse rechter

Hiervoor is aangegeven dat de jurisdictie van het Internationaal Strafhof over gedwongen verdwijningen in voetnoot 24 bij Element 7 (1) (i) wordt beperkt tot die gedwongen verdwijningen die plaatsvonden in een aanval op de burgerbevolking na de inwerkingtreding van het Statuut. Deze voetnoot 24 bevat geen aanwijzing voor de interpretatie van de delictsbestanddelen van het misdrijf, maar een beperkende voorwaarde voor de uitoefening van jurisdictie door het Internationaal Strafhof. De jurisdictie van de Nederlandse rechter wordt door deze beperkende voorwaarde niet geraakt. De Nederlandse rechter dient zich weliswaar voor de invulling van het materiële recht te oriënteren op (onder meer) het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof, maar dat geldt niet voor de begrenzing van zijn jurisdictie.

Hoewel het niet opnemen van beperkingen in jurisdictie in de Wim duidelijk maakt dat het niet de bedoeling is de jurisdictie van de Nederlandse rechter, anders dan het huidige kader, te veranderen, zal noot 24 bij Element 7 (1) (i) in de rechtspraak tot uitvoerige discussies aanleiding kunnen geven. Het College adviseert om in dit verband in de memorie van toelichting duidelijk uit te leggen dat de jurisdictie van de Nederlandse rechter zich ook uitstrekt over gedwongen verdwijningen die voor 2003/2009 zijn aangevangen, maar nog steeds niet zijn opgehelderd.

Onduidelijkheden in de definitie van de gedwongen verdwijning

⁴ Cleiren en Nijboer, Tekst en Commentaar Internationaal Strafrecht 2007, pagina 451.

Van de verschillende definities van de gedwongen verdwijning is die in de Elementen van Misdrijven van het Internationaal Strafhof de meest gedetailleerde en het meest duidelijk. Echter, ook in die definitie blijven enkele punten voor verschillende interpretaties vatbaar. De huidige onduidelijkheid leidt tot onnodige complicaties in de opsporing en vervolging van het misdrijf gedwongen verdwijning. Omdat de voorgestelde bepalingen in belangrijke mate worden gebaseerd op bestaande formuleringen in de Wim (en daarmee op het Statuut), meent het College dat het wetsvoorstel een goede gelegenheid biedt om deze voor de rechtspraktijk belangrijke vragen te verduidelijken.

De eerste kwestie betreft de staatsbermoedienis bij de weigering om informatie te geven.

De elementen 4 en 5 luiden als volgt:

4. Such arrest, detention or abduction was carried out by, or with the authorization, support or acquiescence of, a State or a political organization.
5. Such refusal to acknowledge that deprivation of freedom or to give information on the fate or whereabouts of such person or persons was carried out by, or with the authorization or support of, such State or political organization.

Blijkens element 5 van de Elementen van Misdrijven moet ook het weigeren informatie te verschaffen gebeuren met de steun of autorisatie van de staat. Uit de samenhang van de elementen 4 en 5 zou discussie kunnen ontstaan over de vraag of stilzwijgende steun van de staat (*acquiescence*) voldoende is voor het achterhouden van informatie. Immers, de stilzwijgende goedkeuring wordt wel genoemd in 4, maar niet in 5. Hiermee wordt in twee opzichten de lat bijzonder hoog gelegd voor het bewijs. In de eerste plaats moet worden bewezen dat de staat een actieve rol heeft gespeeld bij de weigering informatie te verschaffen. In de tweede plaats kan element 5 zo worden opgevat dat het delict eindigt indien de staat niet langer betrokken is bij de weigering informatie te verstrekken.

Het College meent dat dit onmogelijk de bedoeling van het Verdrag en de Wim kan zijn. De praktijk wijst uit dat doorgaans de regimes waaronder mensen gedwongen zijn verdwenen op enig moment worden afgezet en daarna treedt een nieuwe regering aan. Op dat moment is de staat niet langer betrokken in de weigering informatie te verschaffen. Wordt de tekst van element 5 letterlijk opgevat, dan is daarmee het delict ten einde, ondanks het feit dat er nog vele daders van gedwongen verdwijningen rondlopen die weigeren informatie te verschaffen over de misdaden die zij hebben gepleegd op het moment dat zij zich in dienst stelden van de staat.

Omdat de voorgestelde bepalingen worden gebaseerd op de huidige artikelen in de Wim, doet ook na inwerkingtreding van het onderhavige wetsvoorstel de vraag naar de betrokkenheid van de staat zich voor. Het College adviseert daarom in de memorie

van toelichting een passage op te nemen waarin wordt uitgelegd dat de aanvankelijke betrokkenheid van de staat noodzakelijk is om het misdrijf gedwongen verdwijningen aan te kunnen nemen, maar dat het delict niet eindigt indien de regering die het delict heeft gepleegd, toegestaan of verzwegen niet meer bestaat.

De tweede kwestie betreft de vraag of een overleden persoon buiten de bescherming van de wet kan worden geplaatst.

Element 6 luidt als volgt:

6. The perpetrator intended to remove such person or persons from the protection of the law for a prolonged period of time.

Element 6 laat zien dat de dader de bedoeling moet hebben het slachtoffer buiten de bescherming van de wet te plaatsen. Omdat het element algemeen is gesteld, zou kunnen worden aangenomen dat het ook ziet op degene die informatie achterhoudt, en dat dit alleen betrekking heeft op personen die leven. Want, een overleden persoon kan niet buiten de bescherming van de wet worden geplaatst.

De consequentie van deze gedachtegang is dat er twijfels ontstaan over de vraag of de huidige delictsomschrijving ook ziet op de verdwijning van personen die vlak na de verdwijning om het leven worden gebracht. Of dat betwijfeld kan worden of de delictsomschrijving ook ziet op de betrokkenheid van personen die pas een rol hebben gespeeld bij de verdwijning of het achterhouden van informatie na de dood van het slachtoffer.

Uiteraard kan een dergelijke uitleg niet zijn bedoeld door Statuut, wet en Verdrag. De kern van de bescherming die het Verdrag biedt is immers niet alleen de bescherming van personen zelf, maar ook de bescherming van nabestaanden tegen de martelende onzekerheid over het lot van een verdwenen persoon. Het College meent daarom dat het aanbeveling verdient in de memorie van toelichting een nadere passage op te nemen waarin wordt uitgelegd dat de delictsomschrijving ziet op verdwenen personen ongeacht of zij levend of dood zijn, en ongeacht het moment van hun dood na verdwijning.

Eveneens zou verduidelijkt kunnen worden dat de delictsomschrijving ook ziet op de rol van daders die informatie achterhouden over overleden slachtoffers, ongeacht de vraag of die daders persoonlijk betrokken zijn geweest bij het buiten bescherming plaatsen van het slachtoffer toen dat nog leefde, of slechts een rol hadden bij het doen verdwijnen van het slachtoffer na zijn dood.

Het nieuwe artikel 8a Wim

Ten slotte wenst het College nog een aantal opmerkingen te maken over de tekst van het nieuwe artikel 8a. Het eerste lid van artikel 8a is als volgt geformuleerd:

“Gedwongen verdwijning van een persoon, als bedoeld in artikel 4, tweede lid, onderdeel d, wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren of geldboete van de vijfde categorie.”

Het College merkt op dat met deze formulering niet de persoon die de verdwijning veroorzaakt strafbaar wordt gesteld, maar een bepaalde gedraging als zelfstandig fenomeen. Dit artikel zou toch tenminste moeten beginnen met het aanwijzen van een persoon die zich ergens aan schuldig maakt en die vervolgens strafbaar is. Het College meent dat deze bepaling zou moeten beginnen met “Hij die zich schuldig maakt aan de gedwongen verdwijning van een persoon, bedoeld in ... etc.”

In het tweede lid worden een aantal strafverzwarende omstandigheden toegevoegd waarvoor hogere straffen mogelijk zijn. Het tweede lid luidt:

“Indien een feit als bedoeld in het eerste lid:

- a. de dood of zwaar lichamelijk letsel van de persoon ten gevolge heeft dan wel verkrachting inhoudt;
- b. geweldpleging in vereniging tegen een of meer personen dan wel geweldpleging tegen een dode, zieke of gewonde inhoudt;
- c. de persoon een zwangere vrouw, een minderjarige of een bijzonder kwetsbaar persoon betreft,

wordt de schuldige gestraft met levenslange gevangenisstraf of tijdelijke gevangenisstraf van ten hoogste dertig jaren of geldboete van de zesde categorie.”

Aan deze drie onderdelen kan nog een vierde categorie worden toegevoegd. Het komt namelijk ook voor dat niet één persoon gedwongen verdwijnt, maar dat een hele groep mensen gedwongen verdwijnt, terwijl nog niet kan worden gesproken van een wijdverbreide of stelselmatige aanval gericht tegen de burgerbevolking. In dat geval kan nog niet worden gesproken van misdrijven tegen de menselijkheid, waardoor het strafmaximum ingevolge het eerste lid op ten hoogste vijftien jaar wordt bepaald. Toch gaat het soms om groepen van honderden mensen die zijn verdwenen. Het College is van oordeel dat indien het misdrijf gedwongen verdwijningen tegen een groep mensen wordt gepleegd, dit zeker als een strafverzwarende omstandigheid als bedoeld in het tweede lid moet worden aangemerkt. Om die reden pleit het College voor het opnemen van een aparte categorie in het tweede lid voor het geval het misdrijf gedwongen verdwijningen tegen een groep personen is gepleegd.

De formulering van het tweede lid roept een aantal vragen op. In onderdeel b wordt de geweldpleging tegen een dode als een strafverzwarende omstandigheid aangemerkt. Dit vereist nadere toelichting. Is hier bedoeld te zeggen dat onder omstandigheden het wegmaken van een lijk als een gedwongen verdwijning van een persoon kan worden aangemerkt?

In onderdeel c worden drie categorieën personen genoemd waarvoor, indien zij het slachtoffer van een gedwongen verdwijning zijn geworden, strafverzwarende omstandigheden worden vastgesteld. Achtereenvolgens wordt genoemd een zwangere vrouw, een minderjarigen of een bijzonder kwetsbaar persoon. Deze formulering wijkt af van artikel 7, lid 2, onderdeel b, van het Verdrag. Daarin wordt bepaald dat als strafverzwarende omstandigheid in het bijzonder wordt aangemerkt “de gedwongen verdwijning van zwangere vrouwen, minderjarigen, personen met een handicap of andere bijzonder kwetsbare personen.”

Het College vraagt zich af waarom de formulering van het Verdrag niet is gevolgd. In deze formulering wordt het begrip ‘andere bijzondere kwetsbare personen’ geplaatst in de context van (en daardoor verbonden met) de overige bijzonder kwetsbare personen, te weten de zwangere vrouwen, de minderjarigen en personen met een handicap.

In de formulering van het wetsvoorstel worden een paar van deze categorieën als zelfstandige eenheden opgevoerd. Wat is dan in dit verband “een bijzonder kwetsbaar persoon”? En wat is de reden voor het achterwege laten van “personen met een handicap”?

Het College adviseert, teneinde discussie te voorkomen, de formulering van de verdragstekst in onderdeel c op te nemen.

Hoogachtend,

Het College van procureurs-generaal,

H.N. Brouwer

Bijlage

International Criminal Court, Elements of Crimes, U.N. Doc. PCNICC/2000/1/Add.2 (2000)

Article 7 (1) (i) inclusief de noten in de oorspronkelijke nummering

Article 7 (1) (i)

Crime against humanity of enforced disappearance of persons^[23] ^[24]

Elements

1. The perpetrator:

- (a) Arrested, detained^[25] ^[26] or abducted one or more persons; or
- (b) Refused to acknowledge the arrest, detention or abduction, or to give information on the fate or whereabouts of such person or persons.

2. (a) Such arrest, detention or abduction was followed or accompanied by a refusal to acknowledge that deprivation of freedom or to give information on the fate or whereabouts of such person or persons; or

(b) Such refusal was preceded or accompanied by that deprivation of freedom.

3. The perpetrator was aware that:^[27]

(a) Such arrest, detention or abduction would be followed in the ordinary course of events by a refusal to acknowledge that deprivation of freedom or to give information on the fate or whereabouts of such person or persons;^[28] or

(b) Such refusal was preceded or accompanied by that deprivation of freedom.

4. Such arrest, detention or abduction was carried out by, or with the authorization, support or acquiescence of, a State or a political organization.

5. Such refusal to acknowledge that deprivation of freedom or to give information on the fate or whereabouts of such person or persons was carried out by, or with the authorization or support of, such State or political organization.

6. The perpetrator intended to remove such person or persons from the protection of the law for a prolonged period of time.

7. The conduct was committed as part of a widespread or systematic attack directed against a civilian population.

8. The perpetrator knew that the conduct was part of or intended the conduct to be part of a widespread or systematic attack directed against a civilian population.

23. Given the complex nature of this crime, it is recognized that its commission will normally involve more than one perpetrator as a part of a common criminal purpose.

24. This crime falls under the jurisdiction of the Court only if the attack referred to in elements 7 and 8 occurs after the entry into force of the Statute.

25. The word "detained" would include a perpetrator who maintained an existing detention.

26. It is understood that under certain circumstances an arrest or detention may have been lawful.

27. This element, inserted because of the complexity of this crime, is without prejudice to the General Introduction to the Elements of Crimes.

28. It is understood that, in the case of a perpetrator who maintained an existing detention, this element would be satisfied if the perpetrator was aware that such a refusal had already taken place.

